

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

העלון השבועי פר' וזאת הברכה-שמח"ת תשפ"ה

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

סוכת שלום

מפורסם, כי צדקת אהרן הכהן הייתה ניכרת לכל, היותו 'אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרן לתורה'. אם כן, ענני הכבוד היו לעם ישראל בשל ריבוי השלום שהיה בעם בזכות אהרן.

והשאלה העולה. מדוע הסוכה נקראת 'סוכת שלום'? וכן, מדוע מתנת העננים אל עם ישראל הייתה דווקא בזכותו של אהרן שהיה איש שלום?

והתשובה מיוחדת, בכוחה להגביה את כל שומעיה אל ענני הכבוד. והיא כך: הנה, מה שגורם לכל אחד לצאת מתוך איוון השלום בינו לבין עצמו, או בינו לסובבים אותו. היא התחושה שיש מישהו שלוקח לו חתיכה מ'העוגה' - מהשלם שלו, מהשלמות המיוחדת רק לו. וכמו הפתגם המפורסם בדברי חז"ל 'כל אומן שונא בני אומנתו' לפי שכל אומן מאיים על פרנסת בן אומנתו בדרך ישירה או עקיפה. אז כאשר אדם מרגיש נחסר או חשש שעומד להיות חסר, הרי הוא נפרד מהאיוון הסובב אותו ולכן מתמלא איבה וחמה על כל החשודים בכך.

לעומת זו, כאשר אדם חי במצב שאי אפשר לקחת לו מאומה והשלמות שלו אינה ניתנת ללקיחה, אזי הוא המאושר ביותר - הוא זוכה לשלום אמתי עם רגשותיו.

מצב זה קורה, רק כאשר אדם חש שלמות מכוח עצמו, לא מכוח זולתו, שלמותו עצמית ללא כל תלות בדבר מה.

והיכן משיגים שלמות כזו, שאינה ניתנת ללקיחה? התשובה. שלמות כזו אנו מכירים רק אצל יהודי בעל אמונה בהשגחת ה' שאין אדם נוגע במוכן לחברו כמלא נימה, יהודי שמעריך את המצוות שמקיים כזהב ופז רב, יהודי שמאמין להבטחת הקב"ה שמטיב לעושי רצונו תמיד אלא כאן העולם הזה הינו 'עולם העבודה' ועיקר שכרם של צדיקים, מוכן להם לעולם שכולו ארוך, לעתיד לבוא הנצחי.

ככל שהיהודי אוהב במחשבות אלו, הוא חש שלמות מכל ומצווה שמקיים, מכל ברכה שמברך, מכל שבת ששומר ומכל אשר בחלקו, מהטוב וגם ממה שלא נראה טוב. ובעיקר כאשר יודע שאין איש יכול לגעת במוכן לו ושכרו שמור לו בכספת הגדולה ביותר - בכספת של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

והנה, יש פעמים שאנו מצליחים להגיע אל תחושות אלו ומרגישים נפלא, אלא שגם פעמים רבות מחמת מרוצת החיים תחושות אלו קרובות להעלם, יכולים לדחות, אז אנו מוצאים את עצמנו מחפשים שלמות זרה, שלמות של כל שאר העמים, שלמות התלויה בקניינים ורכוש גשמי, שאלו יכולים להעלם מכל אדם בנקל, אז שמחת השלמות שלנו נעשית מעורערת אנו חוששים תדיר פן מישהו ישלח את ידו ולקח גם מעץ החיים שלנו, אז אדם המשנן בעמ' 3

שיתף אותי ידיד בחוויה שהייתה לו בעת שהותו בטיול בחו"ל.

יום אחד עודו מסתובב בחוצות העיר ניגש אליו אדם ושאל לשלומו בשפה העברית וכאשר השיב לו שהוא ישראלי אורו פניו: "איי, כמה נעים לראות מישהו, שהגיע מאותו מקום שאני נולדתי בו... אם אתה צריך משהו אני פה לעזרתך במלון ברחוב הסמוך..."

הידיד התפעל כל כך מעצם המציאות שיש אדם ששמח מאוד לראותו ולו רק מחמת זה שמוצאו מאותה ארץ שהוא נולד בה.

יחד עם ההתפעלות הייתה בלבו תמיהה נכונה: "הנה, אני ואתה מתגוררים בארץ ישראל למעלה משלושים שנה. בארצנו אנו צפופים ומוצפים באנשים ישראלים דומים לנו לרוב.

תודה לי, שאף פעם לא עצרת באמצע הרחוב אלמון ישראלי וסיפרת לו במאור 'איי, כמה אני שמח לראותך', וודאי לא הצעת עזרה כל שהיא בשמחה כה גדולה, בגלל שהוא תושב הארץ שלך.

אם כן, מדוע ששנים נפגשים בארץ נכר מתעורר רצון להיטיב עם הזולת, רק בגלל התגלית ששניהם מתגוררים באותה הארץ, כיצד ניתן להסביר תופעה מוזרה זו?"

אכן, התשובה יכולה להיות פשוטה. - נעים לראות מישהו מהארץ שלך במקום כה רחוק. הנה, יש עוד מישהו שחשב כמוך, להגיע אל מקום זה.

יחד עם זאת, כאשר נתבונן בענייני 'חג סוכות' נוכל למצוא ביאור נפלא לצמד המילים 'סוכת שלום', ובדרך אגב נוכל לנמק תופעה זו בצורה חכמה יותר.

הנה, ר' אליהו דסלר זצ"ל בספר 'מכתב מאלהיו' מביא את תורף הדברים.

כידוע, הסוכה נקראת 'סוכת שלום'. - כך אנו מזכירים בתפילה בכל שבת קודש: 'זפרוש עלינו סוכת שלומך'.

וכן בברכת המזון יש את הצירוף המקשר בין הסוכה והשלום - 'הרחמן הוא יפרוש עלינו סוכת שלומו'.

עוד, הסוכה היא זכר לענני הכבוד שסוכנו על אבותינו בלכתם במדבר משך ארבעים שנה, וזכות ענני הכבוד במדבר היו בשל צדקתו של אהרן הכהן.

{במדבר: 'שיצאו ישראל ממצרים נתמנו להן שלשה פרנסין טובין, אלו הן: משה, אהרן ומרים. בזכות נתנו להן שלש מתנות: 'עמוד הענן' ו'מן' ו'באר'.

באר - בזכות מרים. עמוד ענן - בזכות אהרן. מן - בזכות משה. מתת מרים - בטלה הבאר וחזרה בזכות משה ואהרן. מת אהרן - בטל עמוד הענן וחזרו שניהם בזכות משה. מת משה - בטלו שלשתן ולא חזרו שנה 'ואַחַד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרָעִים בְּיַד אֶחָד' (זכריה י"א ח). (תוספתא סוטה פ י"א ח)}}

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

סוכה במלחמה

בעקבות המצב הקשה השורר בצפון הארץ
ראיתי לצרף כאן את מכתבו של הראש"ל הגאון
הרי יצחק יוסף שליט"א בעניין ישיבה בסוכה.

לכבוד היקר והנעלה, זכות הרבים תלויה בידו,
כבוד שם תפארתו ה"ה רבי עמרם סויסה שליט"א
עכ

לקראת חג הסוכות הקרוב התעוררו אצליכם שאלות רבות
סביב הדין של המצטער פטור מן הסוכה, והתושבים בעכו
מטווחים והאזעקות נשמעות, והלחץ בציבור גדול, רצית
לשאול איך לנהוג בדין זה, האם לבנות סוכה מלכתחילה?

האם חובה לישון בסוכה בימים אלו? ומי שאשתו איננה רגועה
ומבקשת שישן בבית, האם פטור מן הסוכה? ובעניין אכילה
בסוכה, למרות שהאזעקה לא הופעלה באותו יום, האם
החיש מלשמוע את האזעקה ואת הטילים והירוסים פוטרים
את האדם מהסוכה.

תשובה

הנה כתב רבינו אליעזר ממיץ בספר יראים (סי' קכג) וז"ל:
מצטער פטור מן הסוכה, פירוש שיש לו צער כשהוא בסוכה,
ובצאתו מן הסוכה ינצל מהצער, משום דתשבו כעין תדורו
בעיניו, ואין דרך אדם לעמוד בדירתו בצער כשהוא יכול להנצל
מן הצער.

וכדתנן ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתסרח המקפה.
ומי שאינו בקי בשיעור הזה יתן לבבו שאם הוא מצטער בדבר
ההוא, שאילו היה צער זה בביתו היה יוצא מביתו, רשאי לצאת
מסוכתו. עכ"ל. וכ"כ בשמו המרדכי (פ"ב דסוכה סי' תשמ).
וכ"כ בשבולי הלקט (סי' שמג). וכן מוכח בספר המכתם (סוכה
כו. עמוד נח).

וכן פסק הרמ"א (סי' תרמ"ד) וז"ל: ואין המצטער פטור אלא
אם ינצל עצמו מן הצער, אבל בלאו הכי חייב לישב בסוכה אף
על גב דמצטער. וכתב הט"ז (סק"ז) דהוה אמינא שהטעם
שמצטער פטור משום שעיקר טעם המצוה כדי להזכיר חסדי
הש"ת עם אבותינו, כמו שנאמר, כי בסוכות הושבתי את בני
ישראל, וזה המצטער טרוד בצער ואינו שם זאת על לבו, ולכן
הוא פטור, קמ"ל שאין הטעם אלא משום תשבו כעין תדורו,
ואין אדם דר במקום צער כשיכול להנצל ממנו. וה"נ בסוכה.
ע"כ.

ובתשובת מהר"י קולון (שרש קעח) הקשה על דברי המרדכי
הנ"ל מהא דאיתא בסוכה (כה:): וא"ר אבא בר זבדא אמר רב,
אבל חייב בסוכה, פשיטא, מהו דתימא הואיל ואמר רבא
מצטער פטור מן הסוכה, הא נמי מצטער הוא, קמ"ל הני מילי
צערא דממילא, אבל הכא איהו דקא מצער נפשיה איבעי ליה
ליתובי דעתיה. ואם איתא לד' המרדכי, תיפוק ליה דאבל גם
בצאתו מן הסוכה לא ימנע כאבו ולא ינצל מצער, שדוחק גדול
הוא לומר שיישבתו בסוכה תרבה עליו צער אבלו. ע"כ.

וכבר השיג עליו הב"ח, דאשתמיט מניה מ"ש הרא"ש, דהאי
נמי מצטער הוא ביישיבתו ואפלה, להיותו טרוד בצער. קמ"ל.
המשך בעמ' 3

המינוס בחשבון הבנק בראי ההלכה

זה לא סוד שרוב מוחץ של משקי הבית בישראל סובל ממינוס בבנק בפרט
וזוגות צעירים מהמגזר שלנו שלא למדו מעולם התנהלות כלכלית וחושבים
"שיהיה בסדר" "ולכולם יש מינוס" "ה' יעזור" "אנחנו בשנה ראשונה אל
תתערבו לנו" וכו', ביטויים כאלו ואחרים של צעירים חסרי ניסיון, ולאחר מכן
נוצר בור וחלל עצום שקשה לצאת ממנו שנים ארוכות, זאת ועוד, ישנם
פרסומים בכלי התקשורת שמציעים הלוואות בתנאים "מעולים" רק תיקח את
ההלוואה והכל יהיה בסדר, ואנשים מתפתים לזה ושוקעים עוד יותר בחובות.
השאלה היא האם יש בזה בעיה הלכתית כלשהיא או לא?

תשובה: המציאות בה משקי בית המתקשים לגמור את החודש נסמכים על
הלוואות מבנקים ומחברות האשראי הינה מציאות בעייתית על פי ההלכה, הן
מבחינת ההתנהלות הכלכלית של משקי הבית, והן מבחינת איסור ריבית.
התנהלותם של הבנקים וחברות האשראי הנותנות ומשכנעות במסע פרסום
אגרסיבי את משקי הבית ליטול הלוואות בעייתית על פי ההלכה. מן הראוי
להגביל את הפרסום שנועד לעודד את משקי הבית ליטול הלוואות, ולכל
הפחות לחייב את המפרסמים לציין באופן בולט בפרסום כי ההלוואה עלולה
לגרום נזק כלכלי ללווים - כדוגמת האזהרה הנדרשת בפרסומים לסיגוריות
ולאלכוהול. בנוסף יש להפעיל מערך הסברה למשקי הבית על מנת להעמידם
על הבעייתיות שבנטילת ההלוואות המוצעות על ידי הבנקים ולעודדם לפעול
בריסון ובשיקול דעת בהתנהלותם הכלכלית.

נימוקים:

ההלכה מצווה את האדם לצמצם עד למינימום את הוצאותיו באופן שיוכל
להתפרנס ממעשה ידיו בלא ליצור תלות באחרים כמ"ש הרמב"ם (הלכות
מתנות עניים פרק י הלכה יח. ובאור הלכה סימן תקכט סעיף א) גם כאשר יש
לאדם את היכולת הכספית מצווה התורה את האדם לנהוג בריסון ולא להפריז
בצריכת מותרות, כמ"ש הרמב"ן (ויקרא יט, ב) והדבר נכון שבעתים כאשר
מדובר במי שהכנסתו אינה מאפשרת לו לצרוך מותרות. מכאן שעל פי ההלכה
מוטלת על משקי הבית אחריות לניהול אחראי של משק הבית, לריסון עצמי
וליצירת התאמה בין ההכנסות לבין ההוצאות. כיום ישנם ארגוני חסד כגון
ארגון 'גוט פלוס', 'דף חדש', 'פעמונים', ועוד. אשר מטרתם לסייע לאנשים
לממש חובה הלכתית זו ולצאת מהמינוס אחת ולתמיד.

נטילת הלוואה אינה מהווה פתרון כלכלי לבעיית העדר הכנסות מספיקות שכן
על פי ההלכה אסור לאדם לקחת הלוואה אם הוא יודע שיקשה עליו להחזירה
כמ"ש הרמב"ם (הלכות מלוה ולוה פרק א הלכה ג)

ומאידך, התורה אוסרת על אדם לתת יעוץ שיש בו בכדי לפגוע ולהכשיל
כמ"ש ולפני עיור לא תתן מכשול. (ויקרא יט יד). וכן בספר החינוך (מצוה רלב)
מכאן שאסור על פי התורה לפנות ללקוח ולהציע לו הלוואה כאשר הפונה יודע
שמדובר בצעד שיש בו בכדי לפגוע בלקוח בטווח הארוך. בנוסף אוסרת
התורה לגנוב את דעתם של בני אדם ולשווק להם סחורה פגומה במסווה של
סחורה איכותית כמ"ש הרמב"ם (הלכות מכירה פרק יח) מכאן שמי שמציע
הלוואה לאדם במסווה של הלוואה אטרקטיבית תוך העלמת משמעותה
האמיתית של נטילת אותה הלוואה עלול לעבור על איסור של גניבת דעת
הבריות [במאמר המוסגר יציין, ויודגש, שדוקא בעניין זה שיש מחלוקת
הפוסקים בנוגע למקרים גבוליים בהם קיימת העלמה מסויימת של איכותה
האמיתית של הסחורה אך עדיין יש מקום לספק מצד הקונה שמא מדובר
בסחורה פגומה. לדעת האגרות משה (יורה דעה חלק א סימן לא) הדבר מותר,
ואילו לדעת הדברי יוסף (סימן ט) גם זה אסור.]

כפי שידוע ההלוואות שמציעים הבנקים ללקוחותיהם הינן כולן הלוואות
בריבית. איסור ריבית הינו אחד האיסורים החמורים בתורה עד כדי כך
שהתורה חוזרת שלש פעמים על איסור זה (שמות כב, כד) "אם פָּסַף תִּלְוֶה אֶת
עַמִּי אֶת הָעַנִּי עִמָּךְ לֹא תִתֶּנָּה לוֹ פְּנֵשָׁה לֹא תִשְׁיָמוּן עָלָיו נָשָׂךְ", (ויקרא כה, לו)
"אֶל תִּקַּח מִאִתּוֹ נָשָׂךְ וְתִרְבִּית וְנִרְאֶתָּה מִאֲלֹהֶיךָ וְחִי אִחִיךָ עִמָּךְ אֶת פִּסְפָּף לֹא
הַמֶּשֶׁךְ בְּעַמִּי 4

נעשה כעס, לחץ ובעודו טורח להשיג את קנייניו הגשמיים דרכו רצופה מכלולות רבים.

על כן, המבקש חיים של שלמות, עליו יהיה לזכור ולשנן שחייו בעולם הזה הינם חולפים ועראיים, אדם להבל דמה ימיו כצל עובר. ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, וידע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא. כאשר אנו מאמינים בדברים אלו, שכרנו אינו רק בעולם הבא אלא מיד הינו מתקבל בעולם הזה לכל הפחות כדוגמת שלוה וישוב הדעת מתוקים.

מעתה נוכל להבין, מה הקשר בין השלום לבין הסוכה.

התורה מלמדת אותנו כך. עם ישראל זכה לענני כבוד בזכותו של אהרן. ומדוע? התשובה כזו. אהרן היה איש רודף שלום. הוא לא היה נבהל ממחלוקות, הוא לא היה ממחר להצדיק צד אחד ולהאשים את הצד השני. אהרן היה מסוגל להבין שרוב המריבות החריפות הגורמות לשנאה תהומית בין איש לרעהו, הם תולדת המחשבה שאדם חי בעולם הזה לנצח, לכך הם נותנים ערך גבוה מדי, להבליים. אנשים נדבקים בעוז ותעצומות במצב ומריבה, כי הם לא יודעים, או לא זוכרים מהי חובת האדם בעולמו.

בשל כך, אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות - ומקרבן לתורה. אחר שהיה מטיל שלום בין איש לרעהו הוא היה נותן להם מרשם שיעזור להם לשמור על השלום לטווח ארוך יותר, זאת על ידי שהיה 'מקרבן לתורה' הוא היה מנסה להעניק לבני אדם את המבט של התורה על חיי העולם הזה.

אהרן חכה שהזולת היה מעניין אותו תדיר, היה 'נאה מקיים' - היה שלם בעצמו מחמת מעשיו הטובים. דוגמה קטנה - כאשר משה רבנו נתמנה לגאול את עם ישראל הקב"ה העיד עליו שלא הייתה בו קנאה לאחיו אלא נאמרו: "וְגַם הִנֵּה הוּא יֵצֵא קִקְרָאֶתָּךְ וְיִשְׁמַח בְּקָבוֹ" אהרן חי בתחושה שאין איש מאיים על השלמות והייחודיות שלו, בשל כך הייתה לו הסבלנות והשלום עם עצמו ואף לכל שאר הציבור.

אהרן הגיע למעלה זו, בעודו דבק במחשבה שהכול עראיים כאן, אף אחד לא נשאר פה קבוע, הוא היה מזכיר לעצמו תדיר 'אדם להבל דמה ימיו כצל עובר' - הוא חי בתחושה שכל חיינו הם 'צל סוכה'. לכך בזכותו של אהרן הקב"ה נתן לעם ישראל 'צל' שיגן עליהם - ענני כבוד. גם אנו זכר לכך יוצאים בחג הסוכות מודירת הקבע שברשותנו ויושבים בצל הסוכה - דירת עראי.

שבעת ימים אלו מסמלים לנו על חיינו העראיים בעולם. סוכה זו נקראת 'סוכת שלום' משום שבשעה שהאדם יזכה להתבונן במצב העראי שלו בעולם הזה, ידע להתרחק מכל גורם למריבה, המחלוקת לא תתחיל אתו ואלו שיתחילו - יפתרו בצורה מהירה וטובה ביותר, כך רוב הוויכוחים והמריבות המצויים בעולם יהיו 'קטנים עליו'.

על פי דברים נפלאים אלו, ניתן להבין, מדוע 'שבעת אושפיון' באים אלינו בחג הסוכות דווקא ולא בחג הפסח?

וההבנה כזו. הנה, בחג הפסח אנו מרגישים 'בני חורין' - מרגישים בני מלכים, מרגישים בעל הבית של העולם. אז אנו מרוכזים בממלכה שלנו בעולם הזה, ומכיוון שכל רועי ישראל נמצאים בשמים בעולם הבא אין לנו אפשרות ליצור אתם קשר קרוב. אולם, בחג הסוכות אנו מתחברים במחשבה - בריכוז גבוה, למצב העראי של האדם בעולם, אנו משייכים את עצמנו אל עולם הנצח כאשר דעתנו מרוכזת בטוב האין סופי, או אז אנו חודרים אל העולם שלהם, כאשר אנו נמצאים במקומם אזי שבעת הרועים שלנו באים לבקר אותנו בנעימות.

לפי דברים אלו נוכל להסביר את הרגש בין שני ישראלים הנפגשים בארץ נכר. אני חושב כאשר אדם נמצא בחו"ל, הוא מרגיש עראי, הוא מרגיש גר, הוא מרגיש רק את עורו ובשרו. כך כאשר הוא עטוף ברגשות אלו, יש לו את הפנאי לחשוב על הזולת להאיר לו פנים, והוא שמח לקראתו. שמחה זו היא משום, שהוא מרגיש כי גם האלמון הישראלי שניצב מולו הרי הוא באותו מצב כמוהו - לשניהם אין דירת קבע באותו מקום, לכך אינו 'מאיים' לו על שום דבר מה.

שונה הדבר כאשר אדם נמצא בארצו, הרי הוא טרוד כל עת ברדיפה אחר קניינים וכל אדם הניצב מולו נדמה בעיניו כמאיים עליו שייקח מעט מחלקיו שלו.

פעמים אדם מרגיש, שהשכונה שהוא גר בה - שלו. הכביש שהוא נוסע בו - של אבא שלו. לכך מי שבונה חדר נוסף בדירה שלו הוא ממעט לו מהנוף של השכונה שלו. מי שצופר לו בכביש - הוא מפריע לו לנסוע בכביש של אבא שלו. כל אלו והדומה להם מתרחשים, כאשר אדם מרגיש שהוא בבית קבע. כך החיוך ומאור הפנים רחוק מאנשים אלו, ולהפך, אלו צועדים ברחוב כאדם שנשכו לו את היבלת ברגל ופניהם חמורת סבר מתכוננים בכל עת להגנה מהתקפה.

ה' יזכנו להרגיש את המסר החשוב שהסוכה מעבירה לנו - גם כאשר נהיה בדירת הקבע. כאשר נזכור מסר זה הדרך לשלום והשלווה תהייה קלות להשגה, בכל מקום בו תדרוך כף רגלנו.

נוכה לחיים של שלום ושלווה - אמן!

ע"כ. וכן העיר הברכי יוסף (סי' תרמ סק"ז) ע"ד מהריק"ו מדברי הרא"ש. [ולא זכר שר מדברי הב"ח]. וסיים: שו"ר למהריק"ו (שרש סב) דמשמע מדבריו שלא היו בידיו פסקי הרא"ש לסוכה. ע"ש. ועיין מה שכתבנו בזה בילקו"י סוכה (עמ' תשכו).

ובנידון דידן ודאי שבצאתו מן הסוכה לא ינצל מן הצער, שהרי אותו החשש קיים גם כשיצא מהסוכה, ולכן חייבים לעשות סוכה ולישב בסוכה, ובפרט שבערים אלו גם לפי הוראות פיקוד העורף, מקיימים חיים כרגיל ויוצאים ובאים לקניות, ומסתובבים ברחבי העיר, ורק בזמן האזעקה נכנסים למקום מוגן קרוב,

ובאמת אם במקום סוכתו עד למרחב המוגן הקרוב כגון חדר מדרגות וכדו', הוא יותר זמן מהנדרש

להתגוננות באותו מקום, ויש התרעות שלשהות בסמוך למרחב המוגן באותה שעה, אז באותו הזמן של ההתרעות פטור מן הסוכה.

ולגבי שינה בסוכה ודאי שיהיה פטור בכי האי גוונא, שהרי לא תמיד ישמע את ההתרעה, וגם כשישמע עד שיקום ויגיע למרחב המוגן עלול להסתכן, ובבית הוא מוגן יותר, ולכן ישן בביתו, ובפרט אם אשתו אינה רגועה ועלולה להיכנס לחדרה ולא לישן, שאז דינו כמשמש לחולה שפטור מן הסוכה, וכמו שהעלה בשבט הקהתי (ח"א סי' קצח) גבי בן שיש לו געגועין על אביו, ופוחד אם ישאירו לבד, ע"ש.

וביישובים סמוכי גדר שאין זמן התגוננות כלל, יעשו סוכה וישתדלו לאכול במהירות לכל הפחות כזית בלילה הראשון, ובשאר הימים בזמנים שפיקוד העורף לא מחייב שהיה בסמוך לחדרים מוגנים יאכל בסוכה אם אוכל כביצה פת, אבל בשאר זמנים פטור.

גמר חתימה טובה, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות

בברכת התורה
יצחק יוסף
הראשון לציון

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אֶכְלָךְ" (דברים כג, כ) "לא תשיך לְאֶחִידָךְ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֶכְלָךְ נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשֶּׂה... לְמַעַן יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מִשְׁלַח יָדְךָ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ".

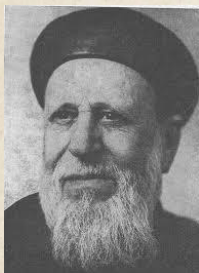
וכך פוסק השו"ע (יורה דעה רבית סימן קס) "צריך לזהר ברבית, וכמה לאוין נאמרו בו. ואין חילוק בין אם מלווה לעני או לעשיר. כל הנותן ברבית נכסיו מתמוטטים, וכאלו כפר ביציאת מצרים ובא-לקי ישראל".

ועל איסור זה עוברים הן המלווה ברבית והן מקבל ההלוואה כמו"ש השו"ע שם "ואפילו הלווה הנותן והעורב והעדים עוברים... אמנם על מנת לאפשר התנהלות כלכלית מודרנית, בה קיים גם מחיר להון, תוקן לפני כחמש מאות שנה "היתר עסקא" אשר נועד "לעקוף" את איסור רבית. על פי היתר העסקא הריבית מהווה בעצם שותפות של הנותן ברווחיו של המקבל - שותפות המוותרת על פי ההלכה. הבנקים כולם חתומים על היתר עסקא מה שמאפשר לכאורה להם וללקוחותיהם לנהל את פעילותם הפיננסית בלא לעבור על איסור רבית. אולם, לדעת רבים מגדולי הפוסקים כגון הרב בעל התניא בשו"ע הרב (הלכות רבית סעיף מב) וכן פסקו בשו"ת גינת ורדים (יו"ד, כלל ו סימן ח), שו"ת הר הכרמל (חו"מ כה), וכן הובא בשם הרב אלישיב בקובץ מבקשי תורה (כסלו תשנ"ו קובץ יח) וכ"כ רב היישוב הרב אלחנן פרץ שליט"א בספרו נשך כסף (פ"ח הע' 28 עמוד נא) והוסיף שכן דעת הרב בן ציון אבא שאול, וכך נוטה גם דעת הרב ואזרזר והרב נסים קרליץ כמובא ב'לשכנו תדרשו' (עמ' קלח)

אין הדברים אמורים אלא בהלוואות הנלקחות למטרות עסקיות בהן ניתן להגדיר את הריבית כשותפות ברווחים שירוויח הלווה, אך בהלוואה לצריכה שאינה למטרה עסקית כגון למטרות קניית אוכל, ואין ללווה שום רווחים ומשום כך תשלום הריבית לא יוכל להיות מוגדר כשותפות ברווחים ויהא אסור על פי ההלכה. והיות וההלוואות המדוברות לצורך סגירת המינוס או אפי' עצם הכניסה למינוס שהבנק נותן ללקוח ברבית וזה מיועד בעיקר לצריכה ולא להשקעה הרי שלקחתם אסורה באיסור רבית עליו עוברים הן פקידי הבנק המציעים אותה והן הלווים הנוטלים אותה.

אשר על כן המציאות בה משקי בית המתקשים לגמור את החודש נסמכים על הלוואות מבנקים ומחברות האשראי הינה מציאות בעייתית על פי ההלכה הן מבחינת ההתנהלות הכלכלית של משקי הבית, והן מבחינת איסור רבית. והתנהלותם של הבנקים וחברות האשראי הנותנות ומשכנעות במסע פרסום אגרסיבי את משקי הבית ליטול הלוואות ו/או להיכנס למינוס זה בעיה הלכתית הגובלת באיסור, ולכן בנוסף יש להפעיל מערך הסברה למשקי הבית על מנת להעמידם על הבעייתיות שבנטילת ההלוואות המוצעות על ידי הבנקים ולעודדם לפעול בריסון ובשיקול דעת בהתנהלותם הכלכלית. ובעיקר לשלוח את הזוגות הצעירים ללמוד על התנהלות כלכלית וזה לא בושא אלא להיפך כך צריך לעשות.

ברבקה רבה יגאל אלון.

שור המצאה מן המזרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי ניסים בנימין אוחנה

לאחר שעסקנו בשבוע שעבר בראש"ל צ הרב נחמן בטיטו צ"ל, השבוע בע"ה נעסוק בחתנו הרב"ג חכם ניסים בנימין אוחנה צ"ל.

חכם ניסים בנימין אוחנה צ"ל. נולד במדינת שבאג'יריה לאביו המקובל ר' מסעוד, ובעודו בן שנים יצא אביו למסע נדודים לחונן את עפר ארץ הקודש. ניסים הקטן ספג מתורת אביו, למד בישיבה, וכבר בגיל 21 הוסמך לרבנות מגדולי ירושלים דאז, מן הגר"ש מסלאנט, מן היש"א ברכה, ובנו הגר"מ. (רב משה חיים). ובשנת תרס"ד (1904) הוא נשא לאישה את מרים. **בתו של הראשון לציון החכם נחמן בטיטו.** אודותיו הרחבנו בשבוע שעבר.

ועתה נסקור את מהלך חייו לפי שני. חיים סוערים ומרתקים מלאי עשייה ותהפוכות.

החל משנת תרס"ז (1907) מונה ר' ניסים לכהן כרב יהודי עזה, שם ייסד מוסדות תורנים, כתלמוד תורה בעברית, מקווה טהרה, ובית עלמין. (בחנוכת הבית לת"ת הוזמן והשתתף הבלשן העברי אליעזר בן יהודה. כן, האיש שכה התנגדו לו בתקופתו, ועתה אין איש אשר לא ממלא את המצאותיו הלשוניות ללא משים על לב על מקורו. מ'סביבון' ו'עגבניה' ועד 'מדרכה' ו'מברשת' ו'רכבת' ו'גלידה').

לאחמ"כ נגזרה הגזירה ומתה עליו אשתו, והוא שב לירושלים. באותה שנה נשא לאישה את פרלה פריה, בתו של חכם יצחק משה פריה, ועבר לעיר ניו יורק לכהן כרב קהילת יוצאי חאלב. שם לימד תורה ועברית.

בשנת תרע"ה (1915) חכם ניסים בנימין אוחנה עזב את ניו-יורק ושב לירושלים, אך עקב מלחמת העולם הראשונה, בהיותו בעל נתינות צרפתית, הוא אולץ על ידי שלטונות העות'מאניים להגר עם משפחתו לאלכסנדריה שבמצרים. לאחר חצי שנה באלכסנדריה, עבר לכהן כרב במלטה, שם כיהן חמש שנים.

בשנת תר"ף (1920) חכם ניסים בנימין אוחנה הוזמן על ידי חכם חיים אלישר לכהן כרב הראשי של העיר פורט סעיד שבמצרים. בפורט סעיד הוא ייסד את בית הספר העברי 'זיכרון משה'. להנחת אבן הפינה של בית הספר הוזמן חיים ויצמן. בשנת תרצ"ה (1935) מונה לראש בית-דין, וסגן ראש הרבנים למצרים.

בשנת תש"ז (1947) חזר לארץ, ומונה לראש בית הדין ורבה של העיר חיפה. לבקשת הבריטים ביקר אצל חברי האצ"ל יעקב וייס, אבשלום חביב ומאיר נקר ערב עלייתם לגדוד, ואמר עמם את 'הודי המלא'.

ספריו : אור תורתו היוקדת של ר' ניסים מאירה את עיני הלווים עד ימינו. נותרו בידינו ספריו: "תורת אמת" על מסכתות בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא. קונטרס "מאיר עיני חכמים" על מסכת קידושין. "תשובה כהלכה" תשובות ופסקים בהלכה. "נא"ה משיב" שו"ת ופסקי דין. "תורת הזבח" על הלכות שחיטה. "ספר תרי"ג מצוות" שהוצאה לאור לאחר פטירתו. ואף הוא הקדים את מהדורות שטיינזלץ ושוטנשטיין, וחיבר תרגום לעברית על מסכתות רבות, מהם הודפסו קידושין, כתובות, ובבא-מציעא. (ועוד ספר שכבר הוזכר לעיל. ספר אנטי נוצרי "ודע מה שתשיב לאפיקורוס", שכתב ר' ניסים ביחד עם המופתי של עזה שייח' עבד אללה אלעלאמי, כנגד המסיון הנוצרי).

ר' ניסים אוחנה היה מחבר פורה, ובנוסף להנ"ל הוא פרסם מאמרים הלכתיים רבים בעיתונים "הפוסק" ו"יד לאחים". הוא חיבר וכתב תפילות כ"תפילת קיבוץ הגלויות", "פתיחת שערי ארץ" ו"תפילה לביטול המצור על ירושלים", וגם הלחין וחיבר פיוטים רבים בעוסקים בגאולת ישראל, כמו "שיר הגאולה" ו"שיר הניצחון".

ואצטט שאלה שנשאל בנושא המנהגים והדקדוק בין העדות ומה שהשיב בנושא בטוט"ו: אם קהל תימנים או אשכנזים רוצים להחליף מבטא שלהם, ולהתפלל במבטא ספרדי על פי הדקדוק, אם יש איסור בדבר, ואם יש חשש בשינוי הנוסחאות משום אל תסיג גבול עולם? או לא? ...בעניין הנוסחאות המנהגים להוסיף או לגרוע, להקדים או לאחר כל אחד יחזיק במנהגו ובנוסחתו. כשמפתלים קהל שלם תימנים או אשכנזים, או תימנים וספרדים יחד, נגררים אחר הרוב. אכן בעניין המבטא והדקדוק, מי ייתן והיה, שכולם ידברו בשפה צחה וברורה, ולא בלעגי שפה, ונעבוד ה' שכם אחד, בשפה אחת במבטא סימן י, עמוד ס"ה-ס"ו

ועוד ציטוט מעניין מדבריו ז"ל : כיהנתי בתור רב לעזה, במשך חמש שנים, אשר היתה באותם הימים עיר מסחר. יהודי עזה סחרו אז במסחר השעורים והלענה, אותה ייבשו קלפו ומלאו ממנה תיבות גדולות, ושלחו להמבורג ולערי אירופא. ממנה עשו כינון, ומן השעורים - בירה. התקנתי מקווה טהרה לנשים, שעד אז טבלו בים בלילות כשבעליון שומרים אותן מרחוק מפני הגויים שלא יתעללו בהן. לא היה להם בית עלמין, וגם זה גרם ייסורים גדולים לנפטר וקרוביו, שהיו שולחים את המת בתוך ארון עץ, וקושרים אותו על גבי הגמל, ומלוים אותו לקבורה בחברון. דרך שגרמה צער למתים ולקרובים שליוו את הארון עד חברון, כשקרוביהם מצפים לשובם בשלום מסכנת הדרכים, ובראותי את צערם הנורא הזה נקנה ביוזמתי בית עלמין לקבורת המתים.

בעזה חיברתי ספר 'דע מה שתשיב לאפיקורוס' יחד עם המופתי של עזה, שייח' עבד אללה אלעלאמי. הוא היה מבקר פעמיים בשבוע בביתי, כיוון שרצה לדעת הביאור הנכון של הפסוקים, שהועתקו מהתנ"ך על ידי השליחים לברית החדשה. (ספר תרי"ג מצוות, רשימה מפרשת חיי, עמוד 5).

בגיל שמונים בשיבה טובה, נפטר והובא למונוחות בבית העלמין בחיפה, בהלוויה שהונהגה לפי מנהגים מסורתיים ועתיקי יומין של יהדות ספרד, בה תקעו בשופרות ונערכו שבעה הקפות מסביב למיטתו. בין קהל המלווים הענקי נראה גם האדמו"ר מסערט ויז'ניץ, רבי ברוך הגר ששב באותו יום ממסע ריפוי בשווייץ.